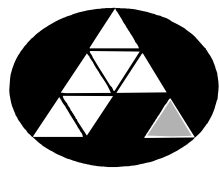

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma

Reijo Kinnunen

RIIMIT HUKASSA -TYÖPAJAN KEHITTÄMISPROSESSI

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2011

POHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2011
Liiketalouden koulutusohjelma

Karjalankatu 3
80200 JOENSUU
p. (013) 260 6800

Tekijä(t)
Reijo Kinnunen

Nimeke
Riimit Hukassa -työpajan kehittämisprosessi

Toimeksiantaja
Tmi Luova-Voima

Tiivistelmä

Riimit Hukassa -työpaja on Luova-Voiman kehittämä uusi tuote, joka sisältää draamallisia elementtejä. Opinnäytetyön tehtävä oli testata työpajan toimivuutta ja kehittää sitä. Tavoite oli kehittää Luova-Voiman liiketoiminnan ydinosaa ja yksinkertaistaa tuotekokonaisuuksia helpommin tilaajatarpeisiin räätälöitäviksi.

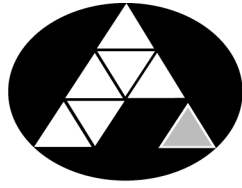
Kehittämisprosessi toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä, johon liittyi tapaustutkimus. Työpaja nauhoitettiin, ja alkuperäisen suunnitelman mukaan siitä aiottiin tutkia yrittäjän esiintymisen ja hänen käyttämänsä osallistavan ideankeruumenetelmän toimivuutta. Nauhoituksen jälkeen havaittiin, että oli tarkoituksenmukaisempaa analysoida työpajan osallistujien kehonkielistä ilmaisua.

Työpajaan osallistuneiden henkilöiden eleet analysoitiin, ja kehon välittämistä oleellisista viesteistä tehtiin kattavat tulkinnat. Työpaja ei saavuttanut tavoiteltua laatutasoa, mikä onnistuttiin selittämään esiintymisen kannalta ei-toivotulla elekielillä.

Kieli
suomi

Sivuja 34
Liitteet 2
Liitesivumäärä 1

Asiasanat
eleet, elekieli, kehonkieli, draamakasvatus, ruumiinkieli, sanaton viestintä

THESIS
April 2011
Degree Programme in Business
Economics
Karjalankatu 3
80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. 358-13-260 6800

Author(s)
Reijo Kinnunen

Title
Riimit Hukassa – A Workshop Development Process

Commissioned by
Luova-Voima company

Abstract

This study was aimed at testing and improving the Riimit Hukassa workshop, which is a newly designed product by the Luova-Voima company. The product includes elements of dramatics. The goal of this study was to develop the core business areas of Luova-Voima and to simplify its products to be modified more easily to meet its clientele's needs.

The development process was carried out as a practise-based study with elements of case study. The workshop's progress was recorded. According to the original research plan the recorded material was to be analysed by focusing on the entrepreneur's performance and the functionality of the used methods of gathering ideas. However, the recording revealed that it was more relevant to focus on analysing the body language expressed by the workshop's participants.

The mentioned expressions were further analysed and the messages conveyed through one's body language were extensively interpreted. It was discovered that the workshop did not reach the level of its full qualitative potential. The interpreted data supports that the the flaws of the conducted workshop lie in the degree of the entrepreneur's inadequacy in the area of non-verbal communication.

Language
Finnish

Pages 34
Appendices 2
Pages of Appendices 1

Keywords
non-verbal communication, body language, body talk, dramatics

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	5
2	TÄÄLLÄ JYLLÄÄ LUOVA VOIMA.....	6
	2.1 Työpajan peruskäsitteet.....	6
	2.2 Pooling.....	7
	2.3 Aivoriihi.....	7
	2.4 Draamallisuus.....	8
3	KÄYTETTÄVÄT MENETELMÄT.....	9
	3.1 Tutkimusstrategia.....	10
	3.2 Tiedonkeruumenetelmä.....	10
	3.3 “Koe-eläimet”.....	12
	3.4 Työpajan kehittäminen.....	12
4	NAUHOITTEEN ANALYSOINTI.....	13
	4.1 Työpajan eteneminen.....	13
	4.2 Työpajan tavoite.....	15
	4.3 Työpajan draamallisuus.....	16
	4.4 Poolaamalla tuloksiin.....	16
	4.5 Runollista poljentoa.....	17
	4.6 Nuotin vieressä.....	17
5	KEHONKIELI.....	18
	4.1 Mikael.....	20
	4.2 Marsu.....	22
	4.3 Hiiri.....	23
	4.4 Rotta.....	28
6	JÄLKIMAININKI.....	29
	6.1 Kompastuskivet.....	29
	6.2 Arvio.....	29
	6.3 Ammatillinen kasvu.....	31
	6.4 Tulevaisuus.....	31
	LÄHTEET.....	33

LIITTEET

Liite 1	Työpajarunko
Liite 2	Riimit Hukassa -DVD

1 JOHDANTO

Teen opinnäytetyöni yritykselle nimeltä Luova-Voima. Se on toiminimellä toimiva yhden miehen yritys, jota hoitaa Mikael McKeough. Yritys tarjoaa koulutus-, kasvatus- ja konsultointipalveluita, jotka perustuvat hyvin paljon draamakasvatukseen.

Yrittäjään tutustuin teatterin kautta, onhan Mikael pitkän linjan vaikuttaja Joensuun Ylioppilasteatterissa. Kyseiseen organisaatioon liityin syksyllä 2009. Kun tradenomiopiskelija kohtaa aktiivisen yrittäjän, on selvää, että jotain tapahtuu. Ilmeni myös, että olemme persoonaskaalan ääripäät, mikä tarkoittaa joko katastrofia tai synergiaa. Päädyimme synergiaan, mikä antaa optimaaliset puitteet toiminnan kehittämiseksi. Tradenomiopiskelijana voin tarjota erilaisen lähestymisen luovan toimijan työhön ja päinvastoin.

Opinnäytetyön aiheen valinta ja rajaaminen on ollut pitkä ja vaihteleva prosessi. Yritykselle tuottavin kohderyhmä ovat olleet toiset yritykset. Laman myötä toiminta kuihtui pääasiassa yhteistyöksi kuntien kulttuuritoimen kanssa. Havaitsimme, että yrityksen tuotekehitykseen ei ole ollut tarpeeksi resursseja, mikä osaltaan vaikuttaa menekkiin pitkällä aikavälillä. Vaihtoehtoja liiketoimintaa kehittävaksi opinnäytetyöksi on laaja kirjo. Keskustelujemme pohjalta McKeough kehitti uuden tuotteen, jonka hiomisprosessina toimii tämä opinnäytetyö.

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää Luova-Voiman liiketoiminnan ydinosaamista ja tätä kautta yksinkertaistaa tuotekokonaisuuksia helpommin tilaajatarpeisiin räätälöitäviksi. Kaikissa yrittäjän tuotteissa toiminnan ydinosan merkittävin tekijä on pooling, jota tuetaan draamallisin keinoin. Näillä menetelmillä on mahdollista voimaannuttaa erilaisten organisaatioiden henkilöstöä, ratkoa henkilöstöriitoja ja tuottaa yhteisöllisyyttä työpaikoille.

Minun ja yrittäjän yhteinen motiivi on myös kokeilla draaman rajoja. Prosessidraamasta on olemassa tarkat määritelmät, mutta tässä

opinnäytetyössä ilmiötä tarkastellaan laajemmin tulkiten, pyrkimyksenä luoda uutta draamallista voimaa.

Itselleni aiheesta erityisen mielenkiintoisen tekee esiintyminen. Pääsen tarkkailemaan kriittisesti samaa esiintymistilannetta monelta kantilta ja näin tehdä havaintoja, joiden avulla voin kehittyä esiintyjänä.

2 TÄÄLLÄ JYLLÄÄ LUOVA VOIMA

2.1 Työpajan peruskäsitteet

Luova Voiman Riimit Hukassa -työpajan perusidea voidaan tiivistää kolmeen termiin: luovuus, ongelma ja luova ongelmanratkaisu. Kuitunen (1997, 5) määrittelee luovuuden ominaisuudeksi, joka liittyy aineellisen tai aineettoman tuotteen laatimiseen ilman ennalta määriteltyä ohjetta.

Ongelma koetaan usein negatiivisena, ja sitä tulee osata lähestyä haasteena ja mahdollisuutena luoda uutta. Ongelma on tila, johon halutaan muutos. (Kuitunen 1997, 5.) Luova-Voiman tuotteiden funktiona on tuottaa ratkaisu asiakkaan kohtaamaan haasteeseen tai tarpeeseen. Yksinkertaisimmillaan kyseessä voi olla esimerkiksi yrityksen sisäisten suhteiden tulehtuneisuus tai tarve kehittää uusi menetelmä korvaamaan vanha toimintamalli. On myös mahdollista, että ongelmaa ei ole tai sitä ei ole tunnistettu. Tällöin ennaltaehkäisevänä palveluna autetaan pitämään yllä toivottua tilaa ja mahdollisesti löydetään syvemmillä piilossa oleva ongelma.

Ongelman ratkaiseminen on keinojen käyttämistä tai keksimistä ongelman poistamiseksi, kohtaamiseksi, siihen mukautumiseksi tai sen mukauttamiseksi tilanteeseen sopivaksi. Luova ongelmanratkaisu on prosessi, jossa ongelma ratkaistaan aivan uudella tavalla. (Kuitunen 1997, 5.) Riimit Hukassa -työpaja ratkoo ongelmia runouden ja musiikin kautta.

2.2 Pooling

Tämän opinnäytetyön yhteydessä termillä pooling tarkoitetaan menetelmää, jolla ohjaaja houkuttelee esiin ryhmän sisäisen potentiaalin jatkokäsittelyä varten. Käytännössä kyseessä on brainstorming tai aivoriihi, mutta yrittäjän soveltamassa osallistavassa muodossa. Merkittävin eroavaisuus poolingin ja aivoriihen välillä on, ettei aivoriihen aikana keskustella. Luova-Voiman tuotteissa keskustelu on tärkeää, koska samalla prosessoidaan teemaa, joka perustuu määriteltyyn ongelmaan tai haasteeseen lähestyen sitä draamallisesti. Työpaja voidaan kiteyttää toteamalla, että kyseessä on vakava leikkiminen.

2.3 Aivoriihi

Aivoriihi on ideoinnin perusväline. Perusmuodossaan sen aikana syntyneitä ideoita ei prosessoida tai muokata, vaan ne käsitellään aivoriihen jälkeen. Tavoite on tuottaa paljon ideoita nopeasti luottaen siihen, että määrä tuottaa laatua. Osallistujia rohkaistaan näkemään asia uudella tavalla, ja vaikka pyritään suureen määrään ideoita, pohjimmiltaan yritetään löytää jotain uutta ja omaperäistä. Ideointia jatketaan mahdollisimman pitkälle, sillä uudet ideat tulevat vasta kun tavanomaiset ovat tulleet esille. Vetäjän rooli on tärkeä, koska hänen toiminnastaan riippuu miten hyvin ryhmä toimii. (Kuitunen 1997, 21 - 22.)

Alkuperäinen idea Riimit Hukassa -työpajan toimivuuden kehittämiseksi oli lähestyä kokonaisuutta ensisijaisesti aivoriihiteorioiden kautta. Tarvittaessa koulutuksen sisältöön olisi tuotu enemmän aivoriihen ominaisuuksia tai jopa karsittu draamallisuutta. Opinnäytetyön edetessä muokkasin tutkimussuunnitelmaa siten, että tapaustutkimuksessa videonauhalla analysoidaan työpajan elekieltä. Projektin tarkoitus on pystyttää yrittäjälle suuntaviittoa, jotta hän voi kehittyä ryhmän vetäjänä ja näin saada aikaan parempia tuloksia ja tyytyväisempiä asiakkaita.

2.4 Draamallisuus

Luova-Voima erottautuu muista alan toimijoista perustaen toimintansa hyvin paljon draamakasvatukseen. Pyrin huomioimaan draamateoriat, jotka ovat luovien ratkaisujen takana, jotta tuote on helpompi hahmottaa, dokumentoida ja markkinoida. Esimerkiksi tarkkailun alla oleva työpaja ei itsessään ole puhdasta draamakasvatusta, mutta siitä voidaan löytää tiettyjä draamallisia elementtejä.

Riimit Hukassa -työpajan draamallisuus näkyy siinä, että teemaa käsitellään taiteen kautta eräänlaisessa välitilassa. Draaman maailmassa toimitaan yhdenaikaisesti sekä todellisessa että fiktiivisessä maailmassa. Näin voidaan kokeilla ja kokea kiellettyjä ajatuksia ja tunteita, jotka muuten eivät olisi yhteisön normien mukaisia. (Heikkinen 2004, 23 - 24.)

Työpajan alussa tehdään suullinen draamasopimus, jonka tarkoituksena on toimia eräänlaisena oppisopimuksena. Näin rajataan ja suunnataan toimintaa luoden turvalliset rajat, joiden sisällä toimia. Yksi draamasopimuksen lähtökohta on, että on olemassa inhimillinen tarve kuvata merkityksiä symbolisen toiminnan kautta eri taidemuodoissa ja että tätä tarvetta voidaan hyödyntää. Draamasopimus on välttämätön, jotta niin ohjaaja kuin ryhmä tietävät millaisesta vakavasta leikillisyydestä ja esteettisestä kokemuksellisuudesta draamaprosessissa on kysymys. (Heikkinen 2004, 90 - 91.) Yksinkertaisimmillaan draamasopimus syntyy siten, että vetäjä pyytää ryhmää työskentelemään tietyllä tavalla määrätyn aiheen parissa (Owens & Barber 1998, 14). Draamasopimuksessa voidaan esimerkiksi todeta, että mitään ei tarvitse tehdä, mikäli se tuntuu vastenmieliseltä.

Draamassa on monia työtapoja ja tekniikoita. Riimit Hukassa -työpajan näkyvin tekemiseen liittyvä työtapa on opettaja roolissa (teacher-in-role.) Siinä opettajan ei tarvitse näytellä, mutta hän omaksuu tietyn roolin ja asenteen, joilla tuetaan ryhmän toimintaa. Tällä tekniikalla saadaan ryhmä huomaamaan draamatyöskentelyyn sisältyvän vakavan leikkimisen potentiaali. (Owens & Barber 1998, 36.)

Draamassa lajiteorioiden tarkoitus on luokitella ilmiöt siten, että lukijan tai kokijan on helpompi löytää merkityksiä. Tämä auttaa suhtautumaan draamaan ja toisaalta luo myös odotuksia. (Heikkinen 2004, 31.)

Lajillisesti Riimit Hukassa -työpaja on prosessidraamaa. Se on osallistujien draamaa, jossa luodaan fiktiivinen maailma, jonka sisällä voidaan työskennellä yhdessä osallistujien kanssa. Asioita tutkitaan ja niillä leikitään etsien merkityksiä ja luoden uusia. Prosessidraamassa oleellista on fiktion luominen ryhmän kanssa, roolin ottaminen ja rakentaminen yhdessä, opettaja roolissa -strategia osana toimintaa, keinot olla fiktiossa ja reaali maailmassa vuorotellen, sekä etäisyys ja reflektio, joiden tavoitteena on merkityksenanto. (Heikkinen 2004, 34 - 35.)

3 KÄYTETTÄVÄT MENETELMÄT

Opinnäytetyöni toteutan toiminnallisena opinnäytetyönä, jolla kehitän Riimit Hukassa -tuotetta ja testaan sen. Sisällytän työhöni pienimuotoisen tapaustutkimuksen. Tutkimuksen päätehtävän kysymys on:

”Kuinka Riimit Hukassa -työpajan pooling-osuus toimii osallistavana tiedonkeruumenetelmänä?”

Tarkentavia kysymyksiä ovat:

”Näkykö poolingissa draamallisuus, ja parantaako se onnistumista?”

”Kuinka ideoiden keruuta voidaan tehostaa?”

”Onnistuuko vetäjä toiminnallaan lisäämään aktiivisuutta?”

”Millä tavoin osallistujien elekieli vaikutti työpajassa ja kuinka elekieltä voi käyttää hyväksi esiintymisessä?”

3.1 Tutkimusstrategia

Tutkimusstrategialla tarkoitetaan tutkimuksen menetelmällisten ratkaisujen kokonaisuutta, ja siitä on erotettava suppeampana käsitteenä tutkimusmetodi (Hirsjärvi ym. 2004, 123). Valintani Riimit Hukassa -työpajan tutkimusstrategiaksi on tapaustutkimus (case study), jonka tyypillinen tavoite on ilmiöiden kuvailu. Sille ominainen piirre on valita yksittäinen tapaus, jossa kohteena on yksilö tai ryhmä. Kiinnostuksen kohteena ovat usein prosessit ja yksittäistapausta tutkitaan yhteydessä ympäristöönsä, jonka osa se on. Tapaustutkimuksella saadaan yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa yksittäisistä tapauksista. (Hirsjärvi ym. 2004, 125 - 126.) Tapaustutkimuksessa on tavoitteena lisätä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä ilman pyrkimystä tietoon, jota voitaisiin yleistää muihin tapauksiin (Puusniekka & Saaranen-Kauppinen 2006).

Tutkimuksen tarkoitus tukee strategiani valintaa. Yleensä tarkoitus jaetaan neljään tyyppiin: kartoittava, kuvaileva, selittävä tai ennustava. Ensisijaisesti tarkoitukseni on selittävä, koska pyrin etsimään selitystä tilanteeseen tai ongelmaan ja luomaan ja tunnistamaan syy-seuraussuhteita. Kuitenkin opinnäytetyössäni on myös kartoittavia elementtejä. Molemmille ominaisena strategiana on kvalitatiivinen tutkimus esimerkiksi kenttä- tai tapaustutkimuksena. (Hirsjärvi ym. 2004, 129.)

3.2 Tiedonkeruumenetelmä

Aineistonkeräysmetodinä käytän avointa ei-osallistuvaa eli suoraa havainnointia. Avoimessa havainnoinnissa ryhmä tietää, että heitä havainnoidaan. Metodina havainnointi soveltuu erinomaisesti vuorovaikutuksen tutkimiseen samoin kuin tilanteisiin, jotka ovat vaikeasti ennakoitavissa ja nopeasti muuttuvia (Hirsjärvi ym. 2004, 202). Koska yksittäisen tutkijan havainnointikyky on rajallinen, nauhoitetaan Riimit Hukassa -työpaja videokameralla ja ääninauhurilla. Ääninauhurilla tallennetaan esitetty musiikki muistoksi ryhmälle. Lisäksi opinnäytetyöhöni liittyen sillä varmistetaan, että saadaan tallennettua toimiva ääniraita, joka tarvittaessa siirretään videolle korvaamaan kameran äänite. Syntyneestä tallenteesta saadaan tehtyä

havaintoja, jotka jäisivät huomaamatta työpajan aikana, ja näin työpajasta muodostuu kokonaisvaltaisempi kuva. Videotallenne on opinnäytetyöni toiminnallinen osa (liite 2).

Havainnoinnin heikkous on tutkijan läsnäolon vaikutus tilanteeseen. Esimerkiksi luokkahuonetutkimuksissa on havaittu, että sekä opettajan että oppilaiden käytös on muuttunut tutkijan astuessa luokkaan. Tätä niin sanottua kontrolliefektiä voidaan lieventää totuttamalla tutkittavat tutkijaan esimerkiksi vierailemalla luokkahuoneessa useampia kertoja ennen havainnointia. Havainnoija saattaa myös sitoutua emotionaalisesti tutkittavaan ryhmään tai tilanteeseen, mikä vaikuttaa tutkimuksen objektiivisuuteen. (Hirsjärvi ym. 2004, 202.) Esimerkiksi omalla kohdallani objektiivisuuden kannalta riskinä ovat omat ennakkoluuloni, käsitykseni ja suhteeni tutkittavaan ryhmään.

Kyselyllä ja haastattelulla saa selville henkilöiden ajatuksia, tuntemuksia ja uskomuksia. Ne kertovat miten tutkittavat havaitsevat ympäröivät tapahtumat. Ne eivät kuitenkaan kerro mitä todella tapahtuu. Tätä ongelmaa ei ole havainnoimalla kerätyssä aineistossa, koska siitä nähdään tapahtumat juuri niin kuin ne ovat. (Hirsjärvi ym. 2004, 201.)

Valitsin Riimit Hukassa -työpajan kohderyhmäksi Joensuun ylioppilasteatterin, jotta videokameran ja havainnoijan läsnäolosta aiheutuva kontrolliefekti olisi minimaalinen. Työpajaa kokeiltiin ensin pitämällä se ylioppilasteatterilaisille, jonka jälkeen tuotetta markkinoitiin paikallisille yrityksille pilottina. Lopullinen nauhoitettava työpaja toteutettiin Joensuun ylioppilasteatterin ryhmälle, ja työpajan teemana oli opiskelu (liite 1). Riimit Hukassa on täysin uusi tuote, joten sitä ei ollut testattu aikaisemmin. Tämän vuoksi pidettiin kokeilutyöpajat ennen lopullista nauhoitettavaa työpajaa, millä varmistettiin että produkti (nauhoite) vastaa mahdollisimman hyvin suunniteltua tuotetta. Osallistujilta on pyydetty kirjallinen suostumus käyttää videotallennetta opinnäytetyössä.

3.3 “Koe-eläimet”

Työpajaan osallistui Mikaelin lisäksi viisi henkilöä, joista kolme oli mukana koko työpajan ajan. Nauhoitetta pikselöitiin siten, että kesken lähteneitä ei voi tunnistaa. Ääniraidalta poistettiin viittaukset osallistujien henkilöllisyyksiin vaimentamalla ääni tarpeen mukaan. Yksityisyyden suojaamiseksi osallistujat tunnistetaan koodinimillä Hiiri, Rotta ja Marsu. Kuvalla 1 havainnollistan istumajärjestystä sekä ääninauhurin ja kameran sijoittelun. Tuolien sijoittelu ympyrään on ihanteellisin asetelma avointa keskustelua ajatellen (Bradbury 2006, 113).

Kuva 1. Työpajan istumajärjestys.

Hiiri on vuonna 1988 syntynyt mies, joka opiskelee englannin kieltä ja kääntämistä Joensuun Yliopistossa.

Rotta on kaksikymmentävuotias nainen. Hän opiskelee Joensuun yliopistossa äidinkieltä ja kirjallisuutta.

Marsu on useita koulutusohjelmia eri oppilaitoksissa kokeillut monilahjakuus. Hän on syntynyt vuonna 1984.

3.4 Työpajan kehittäminen

Nauhoituksen analysointi tapahtuu keskittyen vetäjän toimintaan. Tärkeimpänä aspektina on ryhmän aktivoinnissa onnistuminen, joka näkyy muun muassa

osallistujien antamien ideoiden määrässä. Koulutuksen lopuksi pidetään lyhyt palautekeskustelu ja siitä esille nousevia seikkoja tarkkaillaan nauhalta ja pyritään löytämään taustalla vaikuttaneet syy- ja seuraussuhteet.

Osallistumisaktiivisuuteen ja yleiseen tekemisen iloon kiinnitetään erityistä huomiota. Tällä pyrkimyksenä on havainnoida, onnistuuko McKeough toiminnallaan madalluttamaan osallistujien ajatusten esilletuontia. Riimit Hukassa -työpajan kaltaisen tuotteen toimivuuden merkittävin tekijä on vetäjän toiminta, ja hyvin pienillä tekijöillä voi olla vaikutusta. Olemmehan yksilöitä ja kaikilla on omanlaisensa mieltymykset ja mielipiteet. Draamaopettaja on jokeri, jonka tehtävä on huolehtia ilmapiiristä, rohkaista, rentouttaa ryhmää ja ennen kaikkea johdatella toimintaa eteenpäin (Heikkinen 2004, 160 - 161). Työpajan nauhoitetta analysoimalla pyritään löytämään ryhmää ärsyttäviä ja aktivoivia tekijöitä ja nähdään onnistuuko Mikael olemaan Heikkisen kuvailema jokeri.

4 NAUHOITTEEN ANALYSOINTI

Tarkkailtuani nauhoitetta havaitsin, ettei sitä ole mielekästä analysoida alkuperäisen tutkimussuunnitelman mukaisesti. Merkittävin tekijä on esiintymistekniset havainnot. Näytettyäni videon yrittäjälle, tulimme tulokseen, että ammatillisesti hedelmällisintä on keskittyä ensisijaisesti kehonkielen tarkkailuun ja kehittämiseen työpajan rakenteen ja tekniikoiden sijasta. Kehonkieli on osa sanatonta viestintää, joka tarkoittaa kaikkia lähettämiämme signaaleja (Nilsson 2000, 59). Kehonkielessä vartalomme välittää vastaanottajalle oman sanattoman viestinsä.

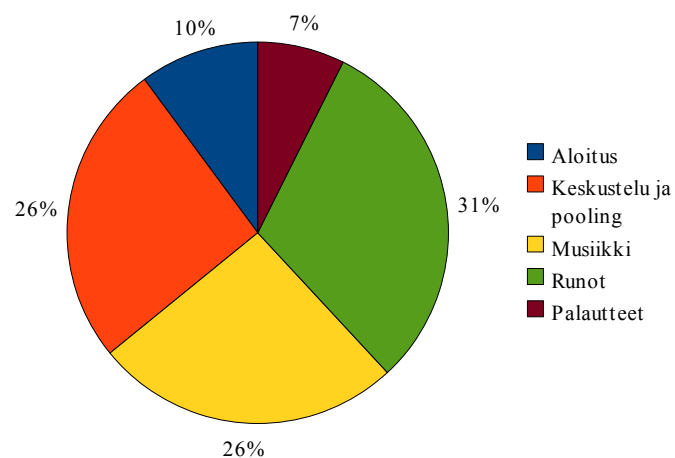
4.1 Työpajan eteneminen

Taulukko 1 havainnollistaa työpajan eri vaiheita ja niihin käytettyä aikaa. Taulukosta havaitaan, että loppua kohden ei luotua taidetta enää pureta auki ja tulkita, kuten alkujaan oli suunniteltu. Lopun musiikilla ja runoilla on työpajan kannalta jäljellä enää viihdearvo. On osallistujista kiinni löytyykö niistä syvempiä merkityksiä.

Taulukko 1. Työpajan työvaiheet ja niihin käytetty aika.

Aika (hh:mm:ss)	Aktiviteetti	Kesto minuuttia
0:00 – 5:33	Johdanto	5,55
5:34 – 11:05	Tutustuminen	5,53
11:06 – 19:07	Esimerkkimusiikki	7,93
19:08 – 32:08	Pooling	13,12
32:09 – 36:20	Musiikki 1	4,20
36:21 – 40:00	Keskustelu ja pooling	3,67
40:01 – 53:42	Runo 1	13,70
53:43 – 58:22	Musiikki 2	4,67
58:23 – 1:09:46	Keskustelu ja pooling	11,40
1:09:47 – 1:16:37	Musiikki 3	6,85
1:16:38 – 1:21:26	Musiikki 4	4,82
1:21:27 – 1:41:21	Runo 2	19,92
1:41:22 – 1:49:26	Palautteet	8,08

Havainnollistan ajankäyttöä tarkemmin kuviolla 1. Musiikkiin ja runoihin kului aikaa yhteensä noin tunti. Koko työpajan kesto oli noin tunti ja 50 minuuttia. Kun kokonaisajasta poistetaan johdannon, esittelyn ja palautteiden osuudet, jää jäljelle puolitoista tuntia tehokasta aikaa. Koko työpajassa siis käytettiin vaivaiset puoli tuntia keskusteluun ja poolingiin. Ei siis ole lainkaan ihme, että osallistujille jäi epäselväksi työpajan tarkoitus. Tulevissa Riimit Hukassa -työpajoissa tulee kiinnittää huomiota tekemisen tarkoitukseen. Viihdyttäminen säilytetään tavoitteena edelleen, mutta sen ei anneta viedä painoarvoa keskustelulta. Taide on työkalu, jonka avulla teemaa prosessoidaan.

Kuvio 1. Työpaja-aktiviteettien jakauma ja prosenttiosuudet.

4.2 Työpajan tavoite

Selkein työpajan rakenteellinen kehittämistarve kiteytyi loppupalautteessa, kun Marsu kyseenalaisti työpajan perimmäisen idean selkeyden. Vastaavanlainen epäselvyys esiintyi myös edellisessä työpajassa, joka pidettiin paikalliselle yritykselle pilottina. Perimmiltään tämä kielii puutteellisesta tavoitteen asetelusta; nykyinen tavoite (liite 1) on liian yleismaailmallinen. Täsmentämällä tavoitteeksi esimerkiksi opiskelua uhkaavien tekijöiden löytämisen ja näihin ongelmiin ratkaisun etsimisen muodostuu koko työpajan rakenne selkeämmäksi ja tavoiteorientoituneemmaksi. Tätä voi helpottaa ajattelemalla tekevänsä SWOT-analyysiä. Se on kehittämistyökalu (taulukko 2), jolla kartoitetaan heikkoudet, vahvuudet, uhat ja mahdollisuudet sijoitellen ne nelikenttään (Kuitunen 1997, 65). Tämän avulla löydetään merkittävimmät ongelmat, jonka jälkeen on mahdollista tarttua tilanteeseen ja vaikuttaa siihen. Kun työpajassa tunnistetaan ongelmat, niitä päästään prosessoimaan taiteen ja keskustelun kautta.

Taulukko 2. SWOT-analyysin nelikenttä (Kolari, Lavonen, Meisalo & Sahlberg 1993, 78).

	Vahvat puolet	Heikkoudet
NYT		
	Uhat	Mahdollisuudet
TULE-VAISUUDESSA		

4.3 Työpajan draamallisuus

Nauhoitetun työpajan ainoa näkyvä draamallinen tekijä oli alun draamasopimus, jossa määriteltiin työskentelyn rajat. Draamallisuuden mukana pitäminen ja esimerkiksi teacher-in-role -tekniikka luovat riskin epäaitoudesta. Hyvä esiintyjä ottaa omat erityispiirteensä huomioon ja esittää vain aidosti kokemiaan tunteita (Hyppönen 2005, 37).

Musiikin tarkoitus työpajassa on luoda osallistujille turvallinen toimintakenttä teeman tulkitsemiseksi ja merkitysten löytämiseksi. Toteutuksellisesti työpajassa jäätiin pinnallisiin tulkintoihin, kun musiikkikappaleista niiden esittämisen jälkeen keskusteltiin. Toisaalta on havaittavissa, että musiikki sai ryhmän jäsenet pohtimaan aihetta. Ainoastaan syvempien tuntemusten esiintulo ja prosessointi jäi tapahtumatta, joten täydellistä draamallista elämystä ei koettu. Esteenä tälle oli työpajan ilmapiiri. Normaalisti kyseessä olevassa ryhmässä joutuu näkemään vaivaa saadakseen puheenvuoron. Työpajan aikana oli havaittavissa vaivautuneisuutta, hermostuneita eleitä ja naurahduksia sekä hiljaisia hetkiä. Kameran ja havainnoitsijan läsnäolo saivat ryhmän miettimään tarkkaan sanomisiaan ja osallistumistaan.

Jatkossa työpajan draamallisuus jätetään vähemmälle huomiolle ja analysointi suunnataan esiintymistekniikkaan ja poolingiin. Draamallisuuden syvennettyä käyttöä harkitaan uudelleen, kunhan työpajan muut osa-alueet on saatu tukemaan tavoitteita.

4.4 Poolaamalla tuloksiin

Ideakeruun toimivuudessa on kehittämistarve, mikä näkyy esille tulleiden ideoiden määrässä ja niiden vähäisessä vapaassa virtauksessa. Ryhmältä saatu materiaali jäi pinnalliseksi, eikä teemaan päästy syvälle. Merkittävä tekijä tässä on yrittäjän kehonkieli, johon palataan tuonempana. Syyksi voidaan katsoa myös puutteellinen kontakti ryhmään. Mikaelin huomio esimerkiksi poolingin aikana keskittyi paperiin ja kirjoittamiseen, minkä vuoksi häneltä jäi rekisteröimättä aiheet, jotka olivat selkeitä opiskelijan ahdistuksen aiheuttajia. Osuva esimerkki tästä on tuonempana tarkemmin analysoitu, videolla noin

tunnin kohdalla käyty keskustelu, jonka aikana Hiiren eleet muuttuvat innokkaasta täysin puolustautuvaksi. Keskustelussa oli tuolloin taloudellinen tilanne ja opiskelumotivaatio, joista kumpaakaan ei valitettavasti käsitelty syvemmin.

4.5 Runollista poljentoa

Työtapa, jolla runoja tehtiin osoittautui hitaaksi. Pelkästään lopun runon laatiminen vei 20 minuuttia, josta merkittävä osa kului kirjoittamiseen ja loppusointujen säätämiseen. Tällaisessa tilanteessa ryhmän tulee olla äärimmäisen motivoitunut ja sitoutunut tekemiseen, tai he alkavat pohtia muita asioita.

Ratkaisuni on siirtyä käyttämään japanilaisten tanka- ja haiku-runojen runomittaa. Niissä ei ole loppusointuja ja sanajärjestys on suora ja selkeä. Haiku on kolmelle riville kirjoitettu runo, jossa ensimmäisellä rivillä on viisi tavua, toisella seitsemän tavua ja kolmannella viisi tavua (Hosiaisluma 2003, 291). Tankassa on näiden lisäksi vielä kaksi seitsemäntavuista riviä (Hosiaisluma 2003, 906). Riveille ei tule välimerkkejä, eikä runoilla ole otsikkoa.

Tavujen lukumäärän mukaan nimeämässäni 575(77)-tekniikassa ryhmän jäsenille voidaan kullekin antaa tehtäväksi kirjoittaa haiku valitusta teemasta, josta aiemmin on keskusteltu. Voidaan myös pyytää henkilöitä kirjoittamaan yksittäisiä rivejä, jotka yhdistellään satunnaisesti ja katsotaan millaisia tuotoksia syntyy. Lisäksi voidaan kirjoittaa ensimmäinen rivi paperille, joka annetaan vierustoverille. Tätä jatkaen seuraava täyttää aina uuden rivin, ja lopulta syntyy valmis tanka tai haiku. Lyhyessä ajassa saadaan monta runoa aikaiseksi ja kaikkien panos näkyä. Vetäjä voi samaan aikaan soittaa kitaralla tilanteeseen sopivaa musiikkia, jolla saadaan tunnelmaa ohjatuksi haluttuun suuntaan.

4.6 Nuotin vieressä

Laulut ovat työpajassa Mikaelin esiintymisen vahvuuspuoli. Niillä ryhmä saadaan kokemaan tunneliloja ilosta ärsyyntymiseen, mikä vapauttaa heidän

työskentelyään. Musiikillisia osuuksia voidaan lähteä kehittämään hakemalla niihin vuorovaikutusta esimerkiksi keskeyttämällä laulu johonkin kohtaan ja pyytämällä ehdotuksia siitä, mitä päähenkilölle voi tapahtua. Vuorovaikutuksen perusteella voidaan jo esitettyäkin kappaletta muokata uudelleen. Tässä on riskinä haaskata aikaa asiaan, joka ei enää ole oleellinen kokonaistavoitteen kannalta. Mikael alusti yhtä kappaletta siten, että ryhmä saisi tuoda näkemystään halutusta etenemisestä. Esiintymisen aikana hän kuitenkin unohti pyytää ehdotelmia ja kappale tuotettiin samalla tekniikalla kuin muutkin.

Työpajan musiikissa huomionarvoista oli kaikkien esitettyjen kappaleiden negatiivisuus. On työpajalle eduksi välillä kohottaa mielialaa positiivisuudella ja näin luoda uutta energiaa teeman jatkokäsittelyä varten.

Ryhmä totesi loppupalautteessa, että musiikkia olisi hyvä itsekin päästä tekemään. Tämän toimivuutta epäillään, mikä on yksilön aliarvioimista. Jatkossa kannattaa varata työpajaan yksinkertaisia soittimia, esimerkiksi rytmimuna tai tamburiini. Työpajan musiikkiosuuden alussa soittimet esitellään ja näytetään lyhyesti kuinka niillä voi osallistua mukaan. Pienellä kannustamisella ja omalla rennolla esimerkillä saadaan ryhmä mukaan, ja positiivista palautetta antamalla he myös pysyvät mukana.

5 KEHONKIELI

Päivittäisessä vuorovaikutuksessa sanojen merkitys on alle kymmenen prosenttia kommunikoinnista. Loppu jakautuu äänenkäytön ja elekielen välille, yleinen lukema elekielelle on 55 prosenttia, ja tämä voi vaihdella kulttuurista riippuen. Merkittävin viestijä on siis vartalomme. (Hyppönen 2005, 181.)

Osa kehon viesteistä on meille synnynnäisiä ja osa opittuja. Jäämme jatkuvasti kiinni valehdellellessamme, koska eleemme paljastavat meidät. Olemme oppineet valehtelun olevan väärin ja omatuntomme huutaa eleillä totuuden. Vaatii paljon harjoittelua kyetä käyttämään kehoaan valheelliseen viestintään, ja silloinkin kykenemme ylläpitämään petosta vain hetken (Benyik 2007, 13). Esiintyjälle

kyky lukea elekieltä on valtava etu. Harjoittelemalla oppii tunnistamaan ryhmästä todellisia piilotettuja tuntemuksia, mikä mahdollistaa työpajan ohjaamisen oikeaan suuntaan. Samalla oppii vahvistamaan omaa positiivista kehonkieltään.

Eriyksen tärkeä havainto eleissämme on niiden vaikutus omaan mielialaamme. Vaikka olisimme kauhuissamme ryhmän edessä ja haluaisimme olla suljetussa puolustusasennossa mieluiten jonkin esineen takana, voimme helpottaa jännitystä ja parantaa kykyämme lähestyä kuulijoita käyttämällä avointa positiivista elekieltä (Benyik 2007, 11). Tämä ilmiö voidaan todeta puremalla hampaat yhteen ja kurtistamalla kulmakarvat tuijottaen tiiviisti yhtä pistettä. Kymmenen sekunnin jälkeen alamme olla vihaisia ja ottaessamme kasvoillemme aurinkoisen hymyn alkaa ajatus kirkastua. Vartalollamme voimme siis vaikuttaa mieleemme ja päinvastoin. Toiminta on tahdonalaista, ja sillä voidaan epäsuorasti ohjata tunnetta, joka muutoin on meillä automaatio (Fexeus 2008, 55).

Mikaelin kehonkieli koko työpajan ajan on pääasiassa sulkeutunutta, mikä vaikeuttaa positiivisen ilmapiirin syntymistä. On tutkittu, että sulkeutunutta kehonkieltä käyttävä kokee enemmän negatiivisia ajatuksia puhujasta ja kuuntelee huonommin (Benyik 2007, 102). Sulkeutuneet eleet herättävät yleisössä helposti samanlaiset reaktiot. Riimit Hukassa -työpajan kaltainen kokonaisuus vaatii esiintyjältä positiivisen heittäytymisen jokaiseen hetkeen.

Sanattomaan viestintään liittyy myös pukeutuminen. Esiintyjälle on tärkeää, että esiintymisasussa viihtyy, eikä se haittaa liikkumista. Pukeutumisella osoitamme liiketoiminnassa ammatillisen tasokkuutemme ja arvostuksemme kuulijoita kohtaan. Pukeutumisen avainsanoja ovat huoliteltu, arvostava ja loukkaamaton. (Kansanen 2000, 124 - 126). Jos vaatetuksen halutaan olevan mahdollisimman neutraali, kannattaa pukeutua niin kuin suurin osa kuulijoista oletettavasti pukeutuu (Nilsson 2000, 59). Pukeutumis- ja siisteysnormistoa tulee noudattaa, mikäli yleisö halutaan vakuuttaa ennen kuin on sanottu sanaakaan (Valonen 2004, 47 - 48).

5.1 Mikael

Heti työpajan johdantovaiheessa nähdään, että Mikaelin viestinnässä on paljon hyvää. Se on ilmeikästä, hän värittää puhettaan elehtimällä käsin, ja äänenkäyttö on selvää ja kuuluvaa. Kuitenkin kokonaisviestiä rikkoo istuminen jalat tuolin alle vietyinä, mikä viestii halusta piiloutua (James 2001, 148). Tulkinnan varmistaa käsivarsien taittaminen kehon eteen. Tämä suljettu ja negatiivinen ele on yleinen tilanteessa, jossa henkilö tuntee olonsa turvattomaksi tai epävarmaksi (Benyik 2007, 103). Epävarmaa viestiä vahvistaa kitaran käyttäminen suojakilpenä, jonka taakse voi piiloutua (Benyik 2007, 121). Lisäksi Mikael rapsuttaa kaulansa sivua, mikä on osoitus epävarmuudesta (Benyik 2007, 88). Kaikki nämä havainnot on tehty heti videon ensimmäisen kolmenkymmenen sekunnin aikana, ja jatkuvat dominoivina koko työpajan ajan.

Kuten aiemmin todettiin, voi omaan epävarmuuteensa vaikuttaa pitämällä olemuksensa avoimena. Ensimmäinen askel on asettaa kitara sivuun aina kun sillä ei soiteta. Kitaratelineen hankkiminen ja käyttö luo ammattimaisen kuvan. Jalat on helppo tuoda pois tuolin alta ja käsien avaaminen rinnalta ja pitäminen avoimessa asennossa onnistuu, kun muistetaan mikä merkitys sillä on oman mielialan ja välitetyn viestin kannalta. Samalla kädet vapautuvat tuomaan puheeseen ilmeikkyyttä, mikä vaikuttaa McKeough'ille luonnolliselta. Ensivaikutelman ja karismaattisuuden kannalta on eduksi kohentaa ryhtiä, jo pelkällä asenteella saa olemukseensa lisää jämäkkyyttä ja liikunta hoitaa loput. Ryhdikkyys luo mielikuvan pätevästä puhujasta ja on tärkeä vaikuttaja äänenkäytössä (Kallio 2006, 168). James (2002, 34) toteaa karismaattisella henkilöllä olevan rauhallinen mutta energinen olemus, itseluottamusta, hyvä ryhti, eloiset silmät ja vilkkaat ilmeet sekä kyky kuunnella keskittyneesti. Nämä ovat ehdottomasti tavoittelemisen arvoisia ominaisuuksia. Kihlströmin (2007, 18) mukaan karisman vahvistamiseksi tulee tiedostaa oma elekielensä, jotta esiintymiseen voi vaikuttaa haluamallaan tavalla.

Ensimmäinen muutos Mikaelin jalkojen asentoon tapahtuu vajaan vartin jälkeen, kun päästään ensimmäiseen improvisaatiokappaleeseen. Nyt naurun positiivisten tuntemusten ja hyväksynnän mukana jalat tulevat pois tuolin alta ja ovat ristittyinä nilkoista. Selvästi hän pidättelee negatiivista, pelokasta tai

hermostunutta tunnetta (Benyik 2007, 117). Kappaleen aikana yrittäjän esiintyminen on paikoin avautumassa, kuitenkin lopulta päätyen kehon viesteissä takaisin piiloutumisen haluun. Kappaleen jälkeen hän rapsuttaa kaulaansa epävarmuuden merkinä samalla käyttäen sanoja *ehkä* ja *voisin*. Yleisö jää tällaisesta varovaisuudesta helposti hämilleen. Hyvä esiintyjä jättää defenssit ja on rohkea, yllättävä, persoonallinen, pursuaa hyvää energiaa, ilmaisee tunteita ja vaikuttaa yleisön tunteisiin (Hyppönen 2005, 178). Selvästi Mikael pystyy edellä mainittuihin, tarvitaan vain avoin kehonkieli ja uskallus ottaa selkeä työpajan johtajarooli.

Noin kahdenkymmenen minuutin kohdalla McKeough asettaa kitaran pois ja poimii muistiinpanovälineet, jotka vuorostaan pääsevät toimimaan suojakilpenä. Kynä nousee heti ensimmäiseksi hänen suulleen eräänlaisena huolen tai ristiriidan merkinä, mikä on toistuva ele työpajan aikana (James 2001, 162). Kynä on lähes koko ajan liikkeessä, mikä viittaa hermostuneisuuteen (James 2002, 75). Lopulta keskustelun edetessä McKeough avaa ristityt jalkansa, eivätkä kädetkään luo enää suljettua kuvaa.

Hän ristii jalkansa taas tilanteessa, jossa näyttää että hän on aikeissa johdatella ryhmää uuteen aiheeseen. Samalla hän sivelee nenänvarttaan epä mukavan olotilan merkinä (James 2001, 171 - 172). Ele jatkuu suun eteen ja parran hieromiseksi, minkä tulkitsen eräänlaiseksi leuan hieromiseleeksi, joka on yleensä merkki mahdollisuuksien pohdiskelusta (Benyik 2007, 96). Tämän valossa vaikuttaa, että yrittäjän epävarmuus johtuu puutteellisesta valmistautumisesta. Työpajan etenemistä ja johdattelevia kysymyksiä ei ole mietitty tarpeeksi ennalta.

Viimeisin muutos Mikaelin kehon asennossa tapahtuu, kun hän pyytää ryhmältä palautetta. Hänen sanavalintansa ovat harkitun arkailevia, ja varovaista viestiä tukee käsien pitäminen jalkojen välissä, mikä kertoo pidättyväisyydestä ja huolellisesta sanojen valinnasta (James 2002, 146). Käsien ristimisen tässä tilanteessa tulkitsen viestiksi varautuneisuudesta ja oman mielipiteen peittelystä (Benyik 2007, 116). Taustalla voi olla tyytymättömyys omaan suoritukseen. Pyytämällä palautteen sensuroiden voi olla varma, että saatu palaute on kaunisteltua.

Edellä mainittujen eleiden lisäksi Mikael koskettelee usein kasvojaan. Tämä on pieni mutta merkittävä ele, joka tilanteen mukaan voi tarkoittaa valehtelua tai olla lohduksi tekijälleen. Esimerkiksi Mikaelin käyttämät nenän koskettelu ja hierominen, leuan ja kaulan koskettelu sekä ajoittainen huokailu viestivät epävarmasta olostaan (James 2002, 171 - 172). Näitä kannattaa varoa, koska käden suun eteen vieminen ja nenän koskettelu viestivät valehtelusta (Benyik 2007, 82). Kehonkieltä tulkittaessa on ensiarvoisen tärkeää huomioida asiayhteys ja etsiä tulkintaa vahvistavia eleitä.

5.2 Marsu

Marsun kehonkielen yleisimmässä perusasennossa on toinen käsi taitettuna vartalon eteen suojaksi. Tämä on piilotetumpi versio Mikaelin käyttämästä käsivarsien kehon suojaksi taittamisesta. Käytämme sitä, kun emme halua osoittaa olevamme peloissamme. Voidaan olettaa, että häneltä puuttuu itseluottamusta (Benyik 2007, 106 - 107.)

Itsetuntoarviota vahvistaa toisen käden sormien pureskelu, joka on selvä merkki sisäisestä vahvistuksen tarpeesta (Benyik 2007, 90). Tämän voi tarkka esiintyjä havaita heti alussa ja sen mukaisesti antaa rohkaisevaa ja vahvistavaa palautetta.

On ilmeistä, että Marsun olotila on epämukava koko työpajan ajan. Tästä kielivät käsien laittaminen jalkojen väliin, kynsien pureskelu, sormien pitäminen kevyesti huulilla, tuolilla kiemurtelu, käsien vetäminen hiusten läpi, kynsien hierominen ja ajoittainen käsien vääntely. Syynä tähän voi olla esimerkiksi tyytymättömyys asian esittämistapaan. Tarkkailemalla yleisöään löytää vihjeitä esimerkiksi siitä, milloin tarvitaan taukoa tai onko liian kylmä tai kuuma. Ennen Marsun tupakalla käyntiä on hänen eleissään selkeää kasvanutta levottomuutta. Hän heiluu tuolilla, muuntelee asentoaan ja jalat veivaavat edestakaisin. Tämä tapahtui poolingin aikana, ja on selvää ettei Marsu voinut keskittyä täysin aiheeseen. Pitämällä tauko olisi Marsu saatu paremmin mukaan. (James 2002, 171 - 172.)

Toinen asento, jossa Marsu istuu, on kädet reisien alla. Tämä kertoo epätoivoisesta pidättyväisyydestä ja mahdollisesti kömpelyydestä, yleensä asennossa olija valitsee sanansa huolella ja tarkkailee käytöstään (James 2002, 146). Hän pitää välillä jalkojaan penkin alla piiloutumisen merkinä. Marsun tapauksessa vaikuttaa, että hänellä on paljon ideoita, mutta hän jättää suurimman osan sanomatta. Tällaisessa tilanteessa ryhmän vetäjän tilannetajulla on suuri merkitys ideoiden esiin saamisen kannalta.

Loppurunoa rakennettaessa Marsun oikean jalan nilkka lepää reiden päällä. Asiayhteydessä se viestii kilpailuhengestä, ja eleen tekijällä on sanottavaa (Benyik 2007, 117 - 118). Tällaisessa tilanteessa kannattaa henkilöä kannustaa jakamaan näkemyksensä.

5.3 Hiiri

Hiirellä on työpajasta selvästi positiivisin käsitys. Taustoista mainittakoon, että hän oli Riimit Hukassa -koetyöpajassa mukana. Vaikka hän alussa istuu kädet taitettuna rinnalle ja nilkat ristissä, ei se automaattisesti tarkoita, että kyseessä olisi negatiivinen asennoituminen. Asento voi johtua Mikaelin käyttämästä kehonkielestä. Jos vetäjällä on kädet taitettuna, voi odottaa muidenkin olevan sulkeutuneina (Benyik 2007, 103). On myös huomioitava, että käsinojattomassa tuolissa on käsien taittaminen yleistä. Tuoleja valittaessa kannattaa osallistujia varten varata käsinojalliset tuolit, koska tällöin heillä on paremmat mahdollisuudet pitää kädet avoimessa asennossa (Benyik 2007, 102).

Hiiren kädet lepäävät sylissä rennosti taitettuna ja nilkat viivähtävät ristittyinä vain hetken. Vaikka käsien ristiminen kehon eteen on helposti tulkittavissa negatiiviseksi, on tässä tapauksessa kehon viestissä kyse rennosta kuuntelusta (James 2002, 155.) Yleensä nilkat ristittyinä negatiivisessa tilanteessa henkilö on myös selkä suorana, ei taaksepäin nojaten kuten Hiiri istuu (Benyik 2007, 117). Hänen asentonsa avautuu pian ja on oletusarvoisesti rento. Toisaalta vaikuttaa, että hän pitää kroppansa avoimena tietoisesti kannustaakseen Mikaelin esiintymistä. Solidaarisuutta korostaa myös ajoittainen liioittelu kappaleiden aikana rytmin napsuttelussa. Toisessa Hiiren paljon käyttämässä

asennossa hänen oikea käsivartensa lepää lantion päällä ja kädet ovat löyhästi yhdessä, mikä kertoo rauhallisuudesta, rentoudesta ja itsevarmuudesta – tai ainakin halusta antaa tällainen vaikutelma (James 2002, 144).

Ensimmäiset sulkeutuneet eleet ilmenevät, kun hän saa esittelykierröksellä puheenvuoron. Välittömästi nilkat ristiytyvät puskurieleeksi ja pian kädet seuraavat taittuen rinnalle. Mikaelin ottaessa puheenvuoron takaisin hetkeksi on havaittavissa levotonta jalan veivaamista. Epämukavuudesta kielii lisäksi tuolilla heiluminen. (James 2002, 171.) Hiiri ei ota katsekontaktia ryhmään, leuka on kohotettuna ja vaikuttaa olevan jännittyneempi. Kaikki eleitä, jotka viittaavat ristiriitaan (James 2002, 173). Nämä saattavat aiheutua takaisin otetusta puheenvuorosta, ryhmän reagoimattomuudesta keventävään huumoriin tai tilanteesta yleensä – erityisesti kamerasta. Muiden puheenvuorojen tullessa hän vie kätensä taskuihinsa ja seuraa tilannetta avoimena.

Merkittävä reaktio tapahtuu esimerkkikappaletta ohjaavia sanoja poimittaessa, kun Marsu ehdottaa ”ekat rintsikkani”. Hiiri ei ole muiden lailla huvittunut ja vaihtaa istuma-asentoon, jossa hänen kätensä on reisien alla. Tässä myös Marsun käyttämässä asennossa on nyt kyse pidättyväisyydestä (James 2002, 146). Ilmeisesti hänelle heräsi ajatus, joka on parasta jättää sanomatta.

Toisen esimerkkikappaleen aikana Hiiri kuuntelee sulkeutuneen oloisessa asennossa. Negatiivisuudesta ei kuitenkaan ole kyse, koska hän selvästi kuuntelee ja menee kappaleen mukana. Oikean jalan nilkka on vasemman päällä ja näin suuntautunut Mikaeliin, mikä on hyvä merkki. Kappaleen loppuksi Hiiri hieraisee silmäänsä ja kasvojaan, kun muut huomauttavat sanasta, joka ei esiintynyt kappaleessa vaikka oli tarkoitus. Silmän hierominen voidaan tulkita tässä tapauksessa viestinä ”en usko silmiäni”, ja asiayhteydessä Hiiri voi pohtia kuinka ei heti huomannut sanan puuttumista. Tämän jälkeen hän siirtyy taas pidättyvään kädet reisien alla -asentoon.

Hiiren jalat alkavat veivata hermostuneesti, kun poolingin alussa aiheeseen johdattelu tuntuu hitaalta. Veivaus rauhoittuu selkeän etenemisen myötä. Samalla hän asettaa kätensä puuskaan. Tarkkaavainen esiintyjä voi tulkita, että on Hiiren viihtymisen kannalta eduksi edetä aiheessa jämäkästi.

Vastaavanlaisen tulkinnan voi tehdä, kun Mikael kertoo tottumattomuudestaan opintopisteiden käyttämiseen opintoviikkojen sijasta. Seuraamalla levottomuuden merkkejä voi vetäjä helposti säätää työpajan etenemistempoa tarkoituksenmukaiseksi.

Noin 27 minuutin kohdalla Marsu aloittaa puheenvuoron, jonka aikana ensin Hiiren etusormi hankaa avainketjua, ja siitä käsi siirtyy hieromaan niskaa. Käsi käy taskussa ja toistaa niskan hieromiseleen, joka viittaa turhautumiseen tai suuttumukseen (Benyik 2007, 99). Jamesin (2002, 173) mukaan se voidaan tulkita ristiriitaa edeltäväksi liikkeeksi. Selvästi Hiirellä voidaan tulkita olevan negatiivisia tuntemuksia Marsua kohtaan. Eräässä tilanteessa hän hieraisee kasvojaan Marsun kommentin jatkoksi. Lieneekö sattumaa, että Marsun poistuessa tupakoimaan muuttuu Hiiren asento avoimeksi.

Eleitä, joissa käsi viedään kasvoille on todella hankala tulkita. Kuitenkin yleisenä nyrkkisääntönä voidaan pitää, että niihin liittyy aina jokin negatiivinen ajatus tai tunne (paitsi arviointia kuvastavissa eleissä). Taustalla voi olla epäily, epävarmuus, huoli, liioittelu, petos tai valehtelu. (Benyik 2007, 91). Esimerkiksi Hiiren rapsuttaessa päätään ja samalla korjaten hattuaan voidaan olettaa, että päätä kutitti. Vaihtoehtoisesti jokin negatiivinen ajatus ohjasi eleeseen, ja se naamioitiin normaaliksi aktiviteetiksi. Ilmenemistilanteessa Mikael kysyi sopiiko ryhmälle, että käytetään yliopisto-opiskelijaa runon päähenkilönä. Kysymyksen tarpeettomuuden huomioiden on mielestäni kohtuullista tulkita, että Hiiren eleen taustalla ovat negatiiviset ajatukset. Heti eleen jälkeen hän siirtää jalkansa tuolin alle viestimään piiloutumisesta.

Noin 45 minuutin kohdalla runoa laadittaessa Hiiri vajoaa tuoliinsa syvemmälle, mikä viittaa energian ja sitoutumisen puutteeseen (James 2002, 150). Jos hän istuisi yhtään syvemmällä tuolin reunalla, oltaisiin murrosikäisten käyttämässä auktoriteetteja vastustavassa asennossa. Aikuisten kesken rennossa kaveripiirissä tällainen asento kertoo erimielisyydestä puhujan kanssa tai että he eivät tule toimeen (Benyik 2007, 116).

Selkeä reaktio Hiiressä tapahtuu Marsun todetessa, että yliopiston etu on mahdollisuus olla luennoilta poissa. Jalka nousee välittömästi reiden päälle ja

asento muistuttaa numeroa 4. Tämä on merkki riitaisasta asenteesta, ja pelkästä reaktiosta voidaan päätellä Hiiren olevan täysin eri mieltä poissaoloista. Lisäksi hän hieraisee kasvojaan. Vetäjän olisi hyvä tässä vaiheessa kysyä Hiiren mielipidettä sen sijaan että antaisi hänen jäädä kieriskelemään vastalauseissaan. (Benyik 2007, 118).

Nauhoitteen kohdassa 49 min 25 sek Hiiren ehdottaessa korjauksia runoon, hän hieroo puhuessaan ensin silmäänsä, sitten niskaansa ja lopuksi poskeaan. Silmän hankaaminen on viivytyskeino, joka kertoo ettemme pidä siitä mitä aiomme sanoa. Niskan silittely kuvaa kasvavaa levottomuutta, jota haluamme rauhoittaa. Posken ja ohimon hieraisu voidaan tulkita pyrkimykseksi saada ajatus rullaamaan paremmin. (James 2002, 73).

Hetken päästä Mikaelin tarjotessa runoon onomatopoeettista ratkaisua, myöntyy Hiiri ehdotukseen toteamalla ”esimerkiksi” ja samalla korjaten kaulustaan ikään kuin laskeakseen siitä ilmaa sisään. Tämä on tulkittavissa valehtelueleeksi (Benyik 2007, 89), varsinkin kun heti tämän jälkeen hän vie käden suunsa eteen. Kyseessä on toinen valehtelun merkki, jossa kädellä peitetään petollisia sanoja (Benyik 2007, 84). Samainen liike toistuu, kun pohditaan runolle nimeä. Mikaelin kysymys: ”Hops vai kops?” saa aikaan lyhyen intensiivisen tuijotuksen, ja Hiiri jatkaa linjaansa myötämielisenä vaikka näyttää olevan eri mieltä. Tilanne ratkeaa Hiiren nyökkäilyyn ja samalla käsi peittää suun – eleellä peitellään päästettyä petosta.

Noin 54 minuutin kohdalla valittaessa uutta teemaa, alkaa Hiiri hetken pohdittuaan hangata leukaansa kevyesti. Kyseessä on arvioimisele, ja on selvää, että hän on tekemässä päätöstä (Benyik 2007, 96). Mikael tarttuu Marsun ensimmäisenä tarjoamaan aiheeseen, jonka seurauksena Hiiren käsi menee niskalle ilmeisen turhautumisen merkkinä (Benyik 2007, 99). Hiljainen ryhmä voi olla vetäytynyt keskustelusta, tai miettiä sanottavaa. Eron huomaa eleistä.

Musiikkikappaleen aikana Hiiri pitää nyrkkiä leuallaan arvioinnin merkiksi. Eräässä kohdassa hänen peukalonsa on leuan alla ja etu- sekä keskisormi hankaavat ensin silmää ja sitten ohimoa. Eleen mukaan henkilö ajattelee

negatiivisia asioita esittäjästä tai aiheesta (Benyik 2007, 95). Ele johtui Mikaelin liioitellusta musiikillisesta tulkinnasta.

Videokasetin vaihdon jälkeen Hiiri istuu etunojassa ja hieroo käsiään yhteen. Käsien hierominen on tapa, jolla viestimme positiivista odotusta (Benyik 2007, 71). Koko asento on puhdas viesti innostuneisuudesta ja valmiudesta (Benyik 2007, 125). Asento vaihtuu voimakkaan sulkeutuneeksi kun musiikkikappaletta lähdetään tulkitsemaan. Hiiren vasen jalka nousee tuolille ja vasen kyynärpää lepää korkealla polven päällä käden levätessä oikealla olkapäällä. Jalka suojaa vartaloa aivan kuten kitara suojaa Mikaelia. Käsivarsi taitettuna eteen on puolustusreaktio, johon liittyy negatiivisia tunteita (Benyik 2007, 106 - 107). Samalla Hiiri nyppii nukkaa sukastaan, mikä kertoo hänen pidättävän mielipidettään (Benyik 2007, 123 - 124). Selvästikin musiikissa on häntä koskettava arka aihe. Aiheen vaihduttua toiseen muuttuvat myös eleet avoimemmiksi.

Sienipiirakkalaulu on todiste siitä, että Riimit Hukassa -työpajan idea käsitellä teemaa laulujen ja runojen kautta toimii. Hiiren reaktiot muuttuivat positiivisen odottavasta ahdistuneeseen hyvin lyhyessä ajassa. Tässä tapauksessa suojautuminen on esiintyjän kannalta hyvä merkki. On päästy käsittelemään opiskeluun liittyvää aihetta, joka osuu syvälle. Nauhoitteen kohdassa 61 min 14 sek Hiiren kommentti kuulostaa siltä, kuin se sanottaisiin psykologin vastaanotolla. Ainoana miinuksena on, että Mikael ei huomannut tarttua tähän teemaan syvemmin.

Seuraava merkittävä reaktio ilmenee Mikaelin kysyessä ryhmän suhtautumista vielä yhden kappaleen luomiseen. Hiiri vie käden niskalleen, mikä viestii negatiivisesta tunteesta tai ajatuksesta. Kyseessä voi olla esimerkiksi jännitys tai levottomuus (James 2002, 73). Benyikin (2007, 99) mukaan tämä viestii turhautumisesta. Nihkeästä ensireaktiosta huolimatta ryhmä innostuu valitsemaan aiheeksi Kelan. Ryhmää aktiivisesti havainnoiva vetäjä olisi voinut jättää kappaleen esittämättä perustaen ratkaisun havaintoon Hiiren levottomasta reaktiosta.

Mikaelin kommentoimissa jatkuvasti käyttämäänsä samaa filosofista lähtökohtaa kappaleissaan, asettaa Hiiri molemmat kätensä pään taakse, mikä viestii paremmuuden tunteesta (Benyik 2007, 127). Ele pysyy vain hetken, ja hän laskee kätensä syliin pitäen niitä löyhästi yhdessä. Jamesin (2002, 144) mukaan asento viestii rennosti itsevarmuudesta. Kappaleen aikana Hiiri napsuttaa sormilla mukana, ja Mikaelin rikkoessa rytmin hän alkaa hypistellä avainketjuaan. Korujen hypistely osoittaa, että hän yrittää peittää jotain virhettä (James 2002, 74). Mitä ilmeisemmin aiheuttajana on mahdottomuus napsuttaa jatkuvasti rikkoutuvassa temmossa mukana.

Lopun runoa aloitettaessa Hiiren kädet ovat puuskassa, ja edettäessä hän vie kätensä pään taakse tällä kertaa jättäen ne sinne. Nyt viestissä on itsevarmuus ja paremmuuden tunne (Benyik 2007, 127). Hiiri kokee olevansa hyvä runo-osuudessa ja on valmis osoittamaan sen. Seuraavassa asennossa hän on etukenossa Mikaelin suuntaan käsi leualla pohdiskelun merkiksi. Hiiri on asennoitunut viemään työpajan loppuun. Hetken päästä hän alkaa taas nyplätä nukkaa sukastaan, mikä tässä tapauksessa kertoo, ettei hän jaa samaa asennetta toisten kanssa (Benyik 2007, 123). Hän pidättää tuomasta julki tyytymättömyyttä muiden osallistumisaktiivisuuteen. Nukan nypläys viittaa myös hermostuneisuuteen (Benyik 2007, 48).

Hiiren elekieli sulkeutuu jälleen polven noustessa rinnalle ja käsien syleillessä jalkaa. Jamesin (2002, 74) mukaan tällainen syleily viittaa tarpeeseen rohkaista tai rauhoitella itseä. Pian Hiiri alkaa heilua tuolilla edestakaisin, mikä on merkki epämiellyttävästä olotilasta. Muita epämiellyttävyydestä kertovia Hiiren käyttämiä eleitä ovat vaatteiden korjailu ja nenän koskettelu. Syy elerykelmän ilmenemiselle on tyytymättömyys tapaan, jolla aihetta käsitellään. (James 2002, 171 - 172).

5.4 Rotta

Nauhoitteella Rotasta näkyy vain jalat, jotka ovat koko työpajan ajan ristittyinä. Kuvan ulkopuolelta voidaan kertoa, että hänen kätensä ovat usein ristittyinä, mikä yhdistelmänä ilmaisee Rotan vetäytyneen keskustelusta. Vartalon ollessa

poispäin suunnattuna on mielenkiinto täysin sammuksissa (James 2002, 148). Tutustumiskierroksen puheenvuoronsa jälkeen hän istuu tuoliinsa syvemmälle, mikä on merkki siitä, ettei hän tule vetäjän kanssa toimeen. (Benyik 2007, 116). Koko työpajan aikana hänen asennossaan vaihtuu vain päällimmäinen jalka. Vaihdos tapahtuu vain kuusi kertaa koko työpajan aikana. Vetäjän kannattaa pyrkiä muuttamaan negatiivinen asenne positiiviseksi, ettei se tartu muihin osallistujiin (James 2002, 118).

6 JÄLKIMAININKI

6.1 Kompastuskivet

Opinnäytetyöni oli vireillä pitkään, ennen kuin varsinaisia tuloksia alkoi syntyä. Jo aikaisessa vaiheessa selkeni, että teen opinnäytetyöni Luova-Voimalle. Prosessia kuitenkin hidasti jatkuva aiheen uudelleenrajaaminen. Suurimpana virheenäni oli hyvin suunniteltu on puoliksi tehty -mentaliteetti, jossa työskennellään ajatuksen tasolla eikä kirjoittamista aloiteta ennen kuin eteneminen on selvillä. Opinnäytetyöhön liittyvissä oppaissa sanotaan hyvin selvästi, että kirjoittaminen tulee aloittaa ajoissa. Siinä olen jälkiviisaudessani täysin samaa mieltä.

Rehellisyyden nimissä tulee mainita, että tällaisten kirjallisten tuotosten laatiminen ei kuulu mielitekoihini. Tämän vuoksi työ polki paikallaan pitkään. Toisaalta sisäistä motivaatiota etsiessä sain myös rajattua aiheen mieluisaksi ja itseäni kiinnostavaksi. Lopulta pääsin omaan elementtiini havaittuani parhaaksi tutkia työpajanauhoitteelta kehonkieltä.

6.2 Arvio

Mielestäni opinnäytetyöni suurin heikkous löytyy teoreettisesta viitekehystä. Alkujaan suunnitellut silmälasit, joiden läpi työpajaa aiottiin tutkia, jouduttiin siirtämään sivuun. Tämän seurauksena myös opinnäytetyöni eteneminen vaikuttaa paikoin hämmentävältä ja aikamuoto vaihtelee. Ensin puhutaan

poolingista ja draamasta ja hetken päästä ne jätetään huomiotta ja tarkkaillaan elekieltä. Parantamisen varaa jäi paljon surkean ajankäytön hallinnan vuoksi.

Varsinainen tekemäni tapaustutkimus sisältää mielestäni valitettavan suppean määrän käytettyä lähdekirjallisuutta ja teoriaa. Lisäksi huomasin, että elekieltä avaavassa kirjallisuudessa lähdekriittisyys on äärimmäisen tärkeää. Esimerkiksi Judi Jamesin kirja sisälsi paljon hyvää asiaa, ja sekaan mahtui myös rimanalituksia. Pyrinkin tulkintoja tehdessäni tarkistamaan lähdeteosten antamien näkemysten oikeellisuuden vertaamalla niitä keskenään. Ongelmana oli löytää hyviä teoksia, jotka käsittelevät elekieltä riittävän yksityiskohtaisesti.

Opinnäytetyöni alkuperäinen tavoite oli kehittää ydinosaamista erityisesti poolingin tasolla, mutta sitä asettaessani en tajunnut merkittävintä tekijää työpajan onnistumisessa. Rakenne ja työtavat voidaan hioa huippuunsa ja silti epäonnistua, jos esiintymisessä on paljon parannettavaa. Löysin työpajasta useita helposti korjattavia tekijöitä, jotka vaikuttivat kokonaisuuteen. Siltä osin olen tyytyväinen lopputulokseen, vaikka tarkkailu jäikin suhteellisen pinnalliseksi.

Olen täysin vakuuttunut siitä, että yrittäjälle on opinnäytetyöstäni hyötyä. Erityisesti esiintymiseen liittyvän elekielen potentiaali tulee opinnäytetyöstäni hyvin ilmi. Pelkästään tulkintojeni osoittamat työpajan piiloviestit ovat riittävä syy alkaa opiskella kehonkieltä. Esimerkiksi poolingissa ilmenevien ideoiden käyttöarvoa voi analysoida niiden herättämien eleiden kautta.

Tulkintojani lukiessa tulee huomata, että ne ovat minun subjektiivisia näkemyksiäni tapahtumista. Ne tulee ottaa inhimillisen virhetulkinnan varauksella. Lisäksi suhteellani osallistujiin voi olla vaikutusta jopa niin, etten itse sitä huomaa. Vaikka olen pyrkinyt olemaan objektiivinen, on mahdollista, että ennakkoluuloni tekstissä avaamieni eleiden aiheuttajista tuovat oman lisänsä tulkintoihin. Virhemahdollisuudesta huolimatta pidän tulkintojani oikeina, kunnes toisin todistetaan.

6.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyö on viidentoista opintopisteen laajuinen kokonaisuus. Voin tyytyväisenä todeta, että olen saanut oppia koko rahan edestä. Täydellinen vastahakoisuus kirjallisiin projekteihin on muuttunut varovaisen positiiviseksi asennoitumiseksi. Vaikka en sitä koskaan olisi uskonut, herätti kirja Tutki ja kirjoita hallittua innostusta tutkimusten tekoon. On helppoa edetä, kun on oikeanlaiset työkalut – olisinpa sisäistänyt sen aikaisemmin.

Alkujaan en uskonut tehtävästä opinnäytetyöstä olevan juuri lainkaan hyötyä työelämän kannalta. Olin väärässä. Vasta äskettäin perustelin ammatillista pätevyyttäni asiakaskohtaamisissa sillä, että käsittelen opinnäytetyössäni kehonkieltä. Olen löytänyt elekieleen liittyviä yhteyksiä jopa yhteyskeskusalalle, jossa asiakas ei usein edes näe työntekijää. Lienee sanomatta selvää, että myynnillisellä alalla elekieltä osaavalla on paremmat lähtökohdat tulosten tekoon. Jos olisin tehnyt valtavirran mukaisen kyselytutkimuksen, en olisi saanut siitä näin massiivista ammatillista hyötyä.

6.4 Tulevaisuus

Videotallenteesta on McKeough'lle vielä paljon hyötyä. Siitä on helppo tarkkailla omaa esiintymistään, ja löytää tapoja kehittyä ammatillisesti. Omissa tulkinnoissani keskityin vain eleisiin ja näin jätin tarkoituksella useita huomioita käsittelemättä. Videolta pystytään poimimaan vielä monia hyödyllisiä havaintoja. Oletan, että tulevaisuudessa videota tullaan käyttämään elekielen lisäksi muun muassa oman kyselytekniikan kehittämiseen, toistuvien maneerien löytämiseen ja hallintaan, sanallisen ilmaisun parantamiseen ja ammatillisen kehittymisen vertailukohtana.

Vaikka en lopulta pureutunut draamallisuuteen syvällisemmin, olen tehnyt sitä varten valmiin pohjatyön, josta on helppo jatkaa. Tulevaisuutta ajatellen on opinnäytetyöllä hyvät valmiudet luoda lisäarvoa Luova-Voiman liiketoiminnalle. Toivon mukaan yhteinen projektimme on tuonut McKeough'lle innostusta lähteä laajentamaan myös draamallista osaamistaan erikoistumisopintojen merkeissä. Elekielensä kehittämisen yrittäjä aloittikin jo suullisen väliraportin inspiroimana.

Mielenkiintoisin opinnäytetyöni herättämä huomio on elekielen ymmärtämisen vaikutus arkeen. Monet ovat vaivautuneet kerrottuani innoissani kuinka olen onnistunut tietoisesti lukemaan toisten eleitä. Ajattelemme helposti, että tällainen on tunkeilua ja rikkoo yksityisyyttämme. Todellisuudessa eleiden lukemisessa ei ole mitään eettisesti arveluttavaa, ovathan ne luonnollinen osa viestintää. Meidät on tarkoitettu ymmärtämään kommunikoinnin sanatonta osuutta. Ongelma on, että olemme vieraantuneet siitä. Tämän seurauksena syntyy väärinymmärryksiä ja pahimmassa tapauksessa petosta ja valehtelua. Mielestäni parantamalla kehonkielitetietoisuutta voimme saavuttaa valtavat hyödyt sosiaalisissa verkostoissamme.

LÄHTEET

- Barber, K. & Owens, A. 1998. Draama toimii. Helsinki: JB-kustannus.
- Benyik, L. 2007. Ymmärrä elekieltä. Tampere: Laura Benyik.
- Bradbury, A. 2006. Successful presentation skills. Lontoo: Kogan Page Ltd.
- Fexeus, H. 2008. Ajatusten lukijaksi. Keuruu: Otava.
- Heikkinen, H. 2004. Vakava leikillisuus – Draamakasvatusta opettajille. Vantaa: Kansanvalistusseura.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus.
- Hosiaislouma, Y. 2003. Kirjallisuuden sanakirja. Helsinki: WSOYpro.
- Hyppönen, H. 2005. Kuinka SE tehdään esiintyjänä. Helsinki: Talentum.
- James, J. 2002. Body Talk – Kehonkieli työelämässä. Helsinki: Ajatus Kirjat.
- Kallio, H. 2006. Point. Tehoa ja taitoa työelämän esiintymistilanteisiin. Helsinki: Inforviestintä.
- Kansanen, A. 2000. Puheviestinnän perusteet. Porvoo: WSOY.
- Kihlström, E. 2007. Karismakoodi. Helsinki: Tammi.
- Kolari, M., Lavonen, J., Meisalo, V. & Sahlberg, P. 1993. Luova ongelmanratkaisu koulussa. Helsinki: Painatuskeskus.
- Kuitunen, H. 1997. Luovan ongelmanratkaisun menetelmät ja prosessi. Helsinki: FinEduca.
- Nilsson, R. 2000. Tehokas esiintymistekniikka. Helsinki: Tietosanoma.
- Puusniekka, A. & Saaranen-Kauppinen, A. 2006. Tapaustutkimus. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_5.html>. Viitattu 22.04.2011.
- Valonen, H. 2004. Puhu ja esiinny luontevasti. Helsinki: Ajatus Kirjat.

Mikael McKeough'n laatima työpajarunko

Riimit Hukassa – opiskelu

Työmuoto: Työpaja, jonka funktio on kerätä osallistujien kokemuksia opiskelusta, opiskelupaineista ja opiskeluilmapiiristä sekä prosessoida niitä runoin ja lauluin.

Tavoite: Antaa osallistujille keino purkaa opiskelupaineita ja keskustella opiskelusta uudenlaisessa ilmapiirissä. Osoittaa, että vakaville ja ahdistaville asioille voi ja saa nauraa. Tuottaa onnistumiskokemuksia luovassa ja taiteellisessa toiminnassa, samalla tietenkin viihtyä ja viihdyttää.

1. Vetäjä esittäytyy ja esittelee työpajan, minkä jälkeen hän esittää *Hukka*-runon ja *Työhyvinvointilaulun*.
2. Osallistujat kertovat vuorotellen nimensä ja suhtautumisestaan runoihin. Lisäksi he mainitsevat musiikkikappaleen, jolla on heille tunnearvoa.
3. Vetäjä improvisoi muutaman esimerkkikappaleen ryhmältä pyydetyistä sanoista.
4. Kerätään pooling-tekniikalla ja kirjataan osallistujien kokemuksia opiskelusta, opiskelupaineista ja opiskeluilmapiiristä.
5. Valitaan yksi edellisessä kohdassa esille noussut teema. Keksitään improvisoitavalle kappaleelle nimi. Vetäjä improvisoi teemaan liittyvistä, ryhmältä saaduista sanoista musiikkia. Esitettävät kappaleet nauhoitetaan ääninauhurilla. Valitaan toinen teema, josta laaditaan runo.
6. Keskustellaan laaditusta musiikista ja runosta. Uudet esille tulevat asiat kerätään ”pooliin”. Laaditaan uusi musiikkikappale, joka pyritään laatimaan vuorovaikutteisemmin: ryhmä osallistuu sisällön tuottamiseen ja vetäjä kokoaa sen esittäen kappaleeksi, joka nauhoitetaan. Tilanteen mukaan voidaan tehdä toinen kappale.
7. Keskustelu ja pooling esitysten herättämistä teemaan liittyvistä ajatuksista.
8. Osallistujat jaetaan ryhmiin, joissa laaditaan runo opiskeluun liittyen. Runossa esiintyy antagonistiksi, joka on riimit syönyt Hukka. Jokainen ryhmä tuottaa yhden säkeen yhteiseen runoon. Vetäjä aktivoi ja auttaa ryhmiä. Valmiit säkeistöt järjestetään kokonaisuudeksi ja runo esitetään nauhalle.
9. Työpajan suullinen purku ja palaute. Vetäjä esittää improvisoidun palaute-
rapin, johon sisältyy vetäjän palaute ryhmälle ja kiitos osallistumisesta.